## Asia

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2021

Eduskunnan maatalousjaoston lausuntopyyntö teemasta: Riista- ja porotalous sekä petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen.

## Luken asiantuntijalausunto

### *Riistatalous*

Riistataloudessa sovitetaan yhteen osana luonnonvaratalouden politiikkasektorin vaikuttavuustavoitetta riistaeläinvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan lisääntyvästi hyvinvointivaikutuksia. Vaikuttavuustavoitetta tuetaan ajantasaisella ja yhteiskäyttöisellä luonnonvaratiedolla, jota palvelevat Luonnonvarakeskuksen yhdessä riistakonsernin muiden toimijoiden kanssa luomat sähköiset järjestelmät kuten riistakolmiot.fi, riistahavainnot.fi ja hirvitietojärjestelmä.

Riistatalouden edistämiseen käytettävät varat kertyvät metsästyskortin haltijoita kerättävistä riistanhoitomaksuista. Arvioitu kertymä vuodelle 2021 on suurin piirtein saman suuruinen kuin vuonna 2020. Riistasaalin taloudellisen arvon ja pienriistan metsästyspäivien määrän arvioidaan pysyvän ennallaan vuoteen 2020 verrattuna. Riistasaaliin liha-arvo määräytyy ensisijaisesti hirvisaaliin mukaan. Hirvisaalis todennäköisesti pienenee jonkin verran edellisvuoteen verrattuna, mutta luultavasti kasvava valkohäntäpeurasaalis kompensoi osin pienentymistä.

Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2021 on varattu riistatalouden edistämiseen 13 878 000 euroa, joista Luonnonvarakeskuksen toimialaa koskettaa vahvimmin Riistakonsernin strategian mukaisiin kehittämishankkeisiin (riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet) varattu 3 605 000 euroa.

Hirvieläinten aiheuttamat metsä- ja viljelyvahingot korvataan pyyntilupa-maksuista, joiden kertymä on arvioitu vuoden 2021 talousarvioesityksessä yhtä suureksi kuin vuotta aiemmin. Pyyntilupamaksuista seurantaan ja tutkimukseen esitetty varojen määrä on 15% pienempi kuin samaan tarkoitukseen vuodelle 2020 myönnetty rahoitus. Olennaista on että vuodelle 2021 tutkimukseen ja seurantaan myönnettävä rahoitus kattaisi tärkeimpien Luonnonvarakeskuksessa käynnissä olevien hankkeiden toteuttamisen. Näitä ovat mm. Pohjois-Suomessa välttämättömäksi osoittautuneet hirvien lentolaskennat, voimakkaassa kasvussa olevan valkohäntäpeurakannan seurannan kehittäminen, uhanalaisen metsäpeuran runsauden seuranta, suurriistan monilajimallinnus, sorkkaeläintietojärjestelmän kehittäminen, sekä Suomessa pidettäväksi sovitun kansainvälisen tieteellisen hirvikokouksen järjestäminen. Hallitusohjelman mukaisten villisian gps-seurantatutkimuksen ja riistaruokinnan ekologisten vaikutusten tutkimuksen rahoitus on myös tärkeää taata.

### *Petoeläinten aiheuttamat vahingot kotieläimille*

Suurpetokannat ovat viime vuosikymmeninä runsastuneet ja levittäytyneet niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. Kehitys on synnyttänyt tarpeen kehittää lainsäädäntöä, vahingonkorvauskäytäntöjä, hallintoa ja tutkimusta uuden tilanteen vaatimalle tasolle.

Suurpetojen aiheuttamien kotieläinvahinkojen (poissulkien porovahingot), viljelyvahinkojen ja mehiläistarhoille kohdistuvien vahinkojen korvaamiseen ja vahinkojen ennaltaehkäisemiseen on talousarvioesityksessä varattu 1 250 000 euroa. Luonnonvarakeskus arvioi varatun summan riittävän riistavahinkolain mukaisiin täysimääräisiin korvauksiin, tarvittaviin suojaustoimiin sekä dokumentaation ja suojaustoimien kehittämiseen.

Luonnonvarakeskuksen suurpetotutkimukseen on talousarvioesityksessä varattu hallitusohjelman mukaisesti vuodelle 2021 300 000 euroa. Summa on 100 000 euroa suurempi kuin vuodelle 2020. Summa tukee Luonnonvarakeskuksessa meneillään olevia hankkeita suurpetokantojen seurannan kehittämiseksi ja suurpetojen kannanhoitoa palvelevan tiedon keräämiseksi.

***Porotalous ja petoeläinten poronhoidolle aiheuttamat vahingot***

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan liittyen Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2021 on kirjattu varattavaksi rahoitusta maaseutuelinkeino-toiminnan korkotukeen 15 000 000 €. Määräraha on sama kuin vuodelle 2020 varattu määräraha. Tätä määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttalain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Tämän lisäksi talousarvioesitykseen on kirjattu porotalouden edistämiseen 1 843 000 €. Tätä määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin: 1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon myönnettävien valtionapujen maksamiseen 2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen. Jälkimmäinen määräraha kohdistuu Paliskuntain yhdistyksen neuvontatyön kaikkiin toimintamenoihin, sisältäen myös Kutuharjun koeporotarhan ja sen koetokan ylläpitoon ja tarpeellisiin investointeihin liittyvät kustannukset.

Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2021 on myös kirjattu varattavaksi rahoitusta petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen 11 250 000 €. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen vuodelle 2021 esitetty määräraha on 2 400 000 € suurempi kuin vuodelle 2019 varattu määräraha. Tästä määrärahasta on varattu korvattavaksi suurpetojen porotaloudelle aiheuttamiin vahinkoihin enintään 9 900 000€ ja vastaavasti suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaamiseen 600 000 € sekä edellisten vahinkojen ehkäisemiseen ja valvontaan 750 000 €.

Edellä mainittu määräraha käytetään vuonna 2020 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2

momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti. Porotalouteen kohdistuvien petovahinkojen määrä noussee vuoden 2019 tasosta, sillä ahman tappamiksi kirjattujen porojen määrä on kasvussa. Kotieläin-vahinkojen arvioidaan pysyvän ennallaan.

Luke arvioi maaseutuelinkeino-toiminnan korkotukeen sisältyvien porotaloudelle maksettavien korkotukien ja avustusten tukevan merkittävästi porotalouden investointeja sekä toimintaa ja sekä sen kehittämistä. Porotaloudelle maksettavat korkotuet ja avustukset ovat talven 2019-2020 poikkeuksellisten vaikeiden luonnonolosuhteiden vuoksi porotaloudelle todennäköisesti entistä tärkeämpiä.

Talousarvioesitykseen ei ole kuitenkaan erikseen kirjattu tai varattu porotaloudelle mahdollisesti maksettavia avustuksia ja korvauksia, jotka perustuisivat talven 2019-2020 poikkeuksellisten sää-, lumi- ja luonnonolosuhteiden aiheuttamiin korkeisiin ruokintakustannuksiin, siitosporojen menetyksiin ja kuluvan vuoden teurastulon putoamiseen. Luke näkisi kuitenkin tärkeäksi, että talousarvio-esityksessä olisi huomioitu porotalouden taloudellisesti vaikea tilanne poikkeuksellisen talven 2019-2020 jälkeen, mikäli sitä ei jotenkin muuten jo ole otettu huomioon esityksessä. Porotalouden vaikeaa taloudellista tilannetta pahentaa myös koronaepidemian aiheuttama poronlihan kysynnän ja hinnan putoaminen nyt kuluvana teurastuskautena.

Porotalouden edistämiseen liittyvät Paliskuntain yhdistyksen toimintamenot sisältävät myös Kutuharjun koeporotarhan ja sen koetokan ylläpitokustannukset. Kutuharjun koeporotarha kokeellisen on porontutkimuksen kannalta ainutlaatuinen ja erittäin tärkeä koetoimintapaikka, jossa Luke tekee ja koordinoi tutkimusta kotimaisten ja kansainvälisten yhteistyökumppaneidensa kanssa. Luken tavoitteena on kehittää ja tehostaa koetarhalla tekemäänsä tutkimusta palvelemaan entistä enemmän myös käytännön poronhoidon tarpeita. Siksi Luke näkee tärkeäksi, että Paliskuntain yhdistykselle varataan riittävä määräraha myös Kutuharjun koeporotarhan ja sen koetokan ylläpitoon ja investointeihin sekä koetarhan rakenteiden ja tilojen tarpeelliseen uudistamiseen.

Petoeläinten porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen määrä kasvaa Paliskuntain yhdistyksen esittämän arvion mukaan vuoden 2020 aikana merkittävästi vuodesta 2019. Arvio perustuu niihin korvaushakemuksiin, jotka on tehty suurpetojen tappamista poroista jo vuoden 2020 alkupuoliskolla. Mikäli Paliskuntain yhdistyksen ennuste suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen määrästä toteutuu, Luke näkee perustelluksi, että suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaamiseen vuodelta 2020 on jo nyt varauduttu talousarvioesityksessä nostamalla näihin korvauksiin varattua määrärahaa 9 900 000 euroon.

Hyväksyjä Eeva-Liisa Ryhänen
yksikönjohtaja

Lausunnon valmistelija(t):
Tutkimusprofessori Ilpo Kojola
Erikoistutkija Jyrki Pusenius
Erikoistutkija Jouko Kumpula